

European
Commission

Образование и обучение 2020

Основни моменти от заседанията на работните групи 2014—2015 г.

Системите за образование и обучение в Европа предлагат на гражданите прекрасни възможности за учене през целия живот. При все това, над 10 % от учениците напускат училище без достатъчно квалификации, по-малко от 40 % от младежите завършват висше образование, а 20 % от възрастните имат слаба езикова и математическа грамотност.

Това показва, че има още какво да се направи, за да се гарантира, че образователните ни системи предоставят на европейските граждани уменията, които ще са им необходими, за да намерят своето място на пазара на труда и в обществото. Обменът на информация по отношение на общите предизвикателства, успешните реформи и добрите практики в държавите членки е неоценим. Работните групи по линия на „Образование и обучение 2020“ са важно звено за този вид сътрудничество в областта на политиката.

През последните две години шест работни групи обменят добри практики, свързани с политиките в областта на училищното образование, висшето образование, професионалното образование и обучение, ученето за възрастни, универсалните умения, както и цифровото обучение и отвореното учене. В тях са взели участие над 400 експерти от 28-те държави — членки на ЕС, страните кандидатки и страните от Европейското икономическо пространство, както и европейските социални партньори и асоциации, представляващи заинтересованите групи на европейско равнище.

Имам удоволствието да Ви представя основните моменти от работата на тези шест групи — онлайн инструментариум, три референтни рамки за компетентностите и няколко ръководства, свързани с политиките, както и важни политически послания и извлечените поуки.

Тъй като през този месец шест нови работни групи започват работа, надявам се тази брошура да се окаже полезен и вдъхновяващ документ в подкрепа на разработването на качествени системи за образование и обучение в цяла Европа. За да запазим своите благоденствие и конкурентоспособност и за да гарантираме, че всички европейци използват пълноценно жизнения си потенциал, необходимо е работата по реформите да продължи.

Тибор Наврачич

Европейски комисар по въпросите на образованието, културата, младежта и спорта

Февруари, 2016 г.

Съдържание

РАБОТНА ГРУПА ПО ПОЛИТИКАТА В ОБЛАСТТА НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....	3
РАБОТНА ГРУПА ОТНОСНО МОДЕРНИЗАЦИЯТА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ	6
РАБОТНА ГРУПА В ОБЛАСТТА НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ.....	9
РАБОТНА ГРУПА ПО ВЪПРОСИТЕ НА УЧЕНЕТО ЗА ВЪЗРАСТНИ.....	14
РАБОТНА ГРУПА ОТНОСНО УНИВЕРСАЛНИТЕ УМЕНИЯ	18
РАБОТНА ГРУПА ЗА ЦИФРОВО И ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЕ	21

Основните моменти, представени в настоящия документ, са изготвени от Комисията в сътрудничество с членове на работните групи. Тези съобщения не отразяват непременно позициите на Комисията и на държавите членки, а по-скоро имат за цел да обобщят основните заключения от неофициалната работа, предприета в групите.

Повече информация относно резултатите от дейността на работните групи може да бъде намерена на следния адрес:

http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups_en.htm

Работните групи по линия на „Образование и обучение 2020“, които включват над 400 експерти от администрациите на държавите членки и други заинтересовани страни, са един от основните елементи на **набора от инструменти на стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“**. Посредством **взаимно обучение и набелязване на добри практики** те предоставят на държавите членки подкрепа при справянето с ключовите предизвикателства в системите им за образование и обучение и общите приоритети, договорени на европейско равнище. През 2014 г. и 2015 г. по линия на „Образование и обучение 2020“ действаша **шест работни групи**.

Работната група по политиката в областта на училищното образование постигна два основни резултата:

1. **училищен онлайн инструментариум**, придружен от съответните **послания в областта на политиките**, относно начина на прилагане на цялостен училищен подход за насърчаване на приобщаващото образование и намаляване на преждевременното напускане на училище;
2. **насоки относно политиките за подобряване на първоначалната подготовка на учителите**, озаглавено „Изграждане на перспективи за преподаването, насочени към целия професионален живот“, което илюстрира предложените действия в областта на политиките с примери от цяла Европа.

Работната група относно модернизацията на висшето образование, основаваща се на дейности за партньорско обучение и политически дискусии на ниво генерална дирекция, изготви **основни послания**, допринасящи за прилагането на програмата за модернизация, по-специално по следните въпроси:

1. реструктуриране на облика на висшето образование;
2. финансиране, обвързано с постигнатите резултати, и споразумения за резултати;
3. регионален триъгълник на знанието;
4. интернационализация, мобилност и новопристигнали мигранти;
5. подобряване на пригодността за заетост;
6. подобряване на процеса на завършването на висше образование.

Работната група в областта на професионалното образование и обучение е разработила **20 ръководни принципа**, насочени предимно към създателите на политики, социалните партньори и предоставящите обучение, относно това как да се създадат най-благоприятни условия за **високоэффективни трудови стажове и учене в процеса на работа**. Тези ръководни принципи обхващат следните предизвикателства в областта на политиките:

1. национално управление и участие на социалните партньори;
2. подкрепа за дружествата, по-специално за малките и средни предприятия, предлагащи трудови стажове;
3. подобряване на привлекателността на програмите за трудови стажове и по-добро професионално ориентиране;
4. осигуряване на качество на ученето в процеса на работа.

Работната група по въпросите на ученето за възрастни, основаваща се на дейности за партньорско обучение, разработи въз основа на две проучвания някои ключови послания и препоръки относно политиките, които имат за цел:

1. увеличаването на основните умения на възрастните;
2. придобиването на умения в областта на ИКТ и развиването на уменията за ползване на отворени образователни ресурси при възрастните;

3. подобряване на ефикасността, резултатността и съгласуваността на политиките.

Работната група относно универсалните умения допринесе за въвеждането на **общата референтна рамка на ЕС за компетентност в областта на езиците и на цифровите технологии**, както и за изготвянето на **рамка за образованието по предприемачество**.

Работната група за цифрово и онлайн обучение допринесе за разработването на:

1. **референтна рамка** в помощ на образователните организации при разгръщането на пълния потенциал на цифровото обучение и обучението онлайн — рамката „Образователната организация с компетентност в областта на цифровите технологии“;
2. **ключови послания** относно следните компоненти на отвореното образование: осигуряване на качество, предоставяне и използване на отворени образователни ресурси.

Настоящият документ предоставя допълнителна информация относно тези резултати, насочена към създателите на политики.

РАБОТНА ГРУПА ПО ПОЛИТИКАТА В ОБЛАСТТА НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Целта на тази работна група беше да подпомага държавите при подобряване на училищното образование посредством напредък в разработването на политика чрез партньорско обучение и обмен на добри практики. В рамките на този мандат групата се съсредоточи върху две основни предизвикателства: справяне с преждевременното напускане на училище и подобряване на първоначалната подготовка на учителите.

Основни резултати на работната група са:

- **„Европейски училищен инструментариум“** онлайн, придружен от съответните **послания в областта на политиките**, относно начина на прилагане на цялостен училищен подход за насърчаване на приобщаващото образование и намаляване на преждевременното напускане на училище;
- **„Ръководство относно политиките за подобряване на първоначалната подготовка на учителите“**, в което се разглеждат начини държавите да повишат значението и качеството на методите за подготовка на учителите за тяхната изпълнена с предизвикателства задача. Предложените действия в областта на политиките са илюстрирани с широк набор от примери от цяла Европа.

Преждевременно напускане на училище

В контекста на намаляване на дела на преждевременно напускащите училище в целия ЕС, но също така и на значителните различия между европейските държави, региони и групи от учащи се, работната група проучи начина, по който съвместните подходи на местно равнище и в училище могат най-добре да отговорят на сложното и многоизмерно естество на явлението преждевременно напускане на училище и да насърчат образователния успех на всички деца и млади хора. Като признава, че учащите изоставят преждевременно образованието си по много различни и взаимно свързани причини, в края на дълъг процес на постепенно дистанциране от участие, често свързано с лошо представяне в училище, групата стигна до заключението, че училището е само една институция, която да може да се справи с преждевременното напускане на училище, но че то не може да действа изолирано, тъй като са налице фактори извън училището, влияещи върху степента на ангажираност и успех на дадено дете.

Въз основа на резултатите на тематичната работна група относно преждевременното напускане на училище (2011—2013 г.) работната група прие гледната точка, че е необходим **цялостен училищен подход** за справяне с преждевременното напускане на училище, при който **цялата училищна общност се ангажира с последователни, колективни и съвместни действия в тясно сътрудничество с различни външни заинтересовани страни**. Групата набеляза необходимите условия и мерки в областта на политиката с цел ефективно изпълнение на тези подходи, както и множество добри практики на училищно равнище в редица държави членки. На създателите на политики и специалистите са предоставени примери за добри практики и други ресурси посредством новия „Европейски училищен инструментариум“¹ — единна онлайн платформа, която ще остане отворена за по-нататъшно сътрудничество на заинтересованите страни в училищата

¹ На разположение на портала за училищно образование:
<http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/index.htm>

в цяла Европа. Като насърчава приобщаващо образование и цялостен училищен подход, инструментариумът обхваща широка гама от теми и редовно ще бъде актуализиран и допълван.

Основните **политически послания** на работната група включват:

— Осигуряването на еднакъв шанс на всяко дете и млад човек да получат достъп, да участват и да се възползват от **висококачествено и приобщаващо образование**, с релевантни като съдържание и ангажиращи вниманието учебни програми и вдъхновяващ и отдаден на работата си персонал, е най-ефективният начин за предотвратяване на преждевременното напускане на училище.

— **Всички учащи и различните им потребности** следва да бъдат **в центъра на училищното образование** — следва да се определят високи очаквания за всички учащи да достигнат пълния си потенциал.

— За насърчаване на работата в екип и практиките на сътрудничество в рамките на училищната общност и за обединяването на заинтересованите лица в училище и другаде е необходимо **ефикасно ръководство и управление** с цел да се осигури образователен успех и да се предотврати преждевременното напускане на училище.

— Трябва да има ангажимент за инвестиции за **непрекъснато професионално развитие на училищните ръководители, учители и друг училищен персонал** с акцент върху осведомеността относно преждевременното напускане на училище и относно компетентностите и уменията, които са необходими за справяне с неравностойното положение в сферата на образованието и с незаинтересоваността при учащите.

— **Процесите на развитие и подобряване в училищата** следва да целят премахването на основните фактори за преждевременното напускане на училище и да включват цялата училищна общност, заинтересованите страни, мултипрофесионални екипи, доставчиците на публични услуги на местно ниво, родителите и семействата.

— Образованието представлява **споделена отговорност между родителите и училището**, то трябва да се гради върху отношения на взаимно доверие и сътрудничество между двете страни.

Първоначална подготовка на учители

Работната група определи първоначалната подготовка на учителите (ППУ) като основна област на образователната политика за подкрепа на прехода към нови култура на работа и преподавателски практики с цел поставяне на основите на учителския капацитет за приспособяване към променящите се условия и обстоятелства и повишаване на привлекателността на учителската професия като възможност за избор на кариера.

Обобщавайки резултатите от работата си в **„Изграждане на перспективи за преподаването, насочени към целия професионален живот. Насоки относно политиките за подобряване на първоначалната подготовка на учителите“**, работната група пояснява защо качеството и релевантността на програмите за ППУ следва да бъдат от ключово значение за създателите на политики и предоставя възможни решения, свързани с политиките.

Ръководството е с акцент върху три основни политически предизвикателства, свързани с ППУ.

На първо място, в ръководството се твърди, че за извършването на промяна ще е необходима всеобхватна политика, която безпрепятствено **свързва различните етапи от професионалното развитие на учителите чрез приемането на перспектива за цялата им професионална кариера**. Предоставят се примери за политики, които са основани на разглеждането за **учителската професия като**

интегриран и непрекъснат процес и вземат под внимание връзките между различните взаимосвързани перспективи, включително нуждите от обучение на учителите, системите за подкрепа на учителите, професионалното развитие, организацията на нивата на компетентност и въздействието на училищната култура. В този контекст ППУ е първата част от по-дълъг и динамичен процес, а не самостоятелна и завършена фаза.

Второ, очаква се учителите все повече да си сътрудничат, за да подобрят както своята преподавателска практика, така и собствената си подготовка. Групата констатира, че успешното **насърчаване на съвместното обучение** сред учителите не само изисква промени в практиката и работната среда, но също така налага промяна в начините на мислене и развитието на нова култура на работа, с ключова роля за ППУ. Споделените от държавите данни включват начини за стимулиране и подкрепа на сътрудничеството, като изследователска дейност, изграждане на мрежи и обучение за съвместно лидерство.

Трето, в наръчника се твърди, че във все по-сложните образователни системи **управлението на ППУ** е по-стабилно, ако се основава на съвместни подходи, в които правителствата активно ангажират доставчиците на ППУ и други заинтересовани страни. Предоставените от държавите данни показват различни форми на **управление, основано на сътрудничество** (включително нови структури, форуми, механизми за финансиране и рамки), които се основават на диалог и участие и дават възможност на заинтересованите страни да споделят част от отговорността за добрата подготовка на преподавателите.

По всяка от тези теми ръководството съчетава обсъждане на ключовите понятия с преглед на **неотдаващите политически действия** в цяла Европа и примери за **мерки в подкрепа на промените** и завършва с **предложения за действия в областта на политиките**.

РАБОТНА ГРУПА ОТНОСНО МОДЕРНИЗАЦИЯТА НА ВИШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

Ключовите послания по-долу бяха формулирани — въз основа на обмен между партньорите, представляващи национални органи и институции за висше образование — в резултат на семинари, посветени на отделните държави, и бяха подкрепени с доказателства.²

Преструктуриране на облика на висшето образование

Държавите членки желаят да насърчат подобряването на качеството, ефективността и способността на системите за висше образование (ВО) да реагират спрямо потребностите. На структурно равнище една възможна мярка в областта на политиката представлява реформирането на облика на ВО чрез насърчаване на вертикална или хоризонтална диверсификация и специализация между институциите и/или консолидация въз основа на сливания и сдружения. **С цел да се изгради облик на висшето образование, при който се постига баланс между целите на качеството, ефективността и способността за реагиране спрямо потребностите, е необходимо правителствата, заедно с ключови заинтересовани страни, да определят целта на реформата и да създадат всеобхватна визия за ВО.** Те следва да анализират възможностите за подобряване на системата на ВО и причинно-следствената връзка между планираните промени и очакваните въздействия и резултати. Нужна е консултацията относно необходимостта и съдържанието на планираните промени, за да могат всички страни да осъзнаят връзката между предложената реформа и търсеното подобряване на резултатите. Следва да се разработят **правни рамки за улесняване на преструктурирането на системата и да се оценят прогнозните разходи** за това. И накрая, те следва да **предлагат стимули за висшите учебни заведения и да проследяват и оценяват резултатите от реформата.** Реформите следва да бъдат придружени от стимули за ВУЗ и от подходящи мерки за мониторинг и оценка.

Финансиране, обвързано с постигнатите резултати, и споразумения за резултати

Обосновано е органите да се стремят да гарантират, че публичните инвестиции във ВО способстват за приноса на институциите за ВО към обществото и икономиката. Макар че финансирането на базата на прозрачна формула осигурява основата за разпределяне на институционалното финансиране, правителствата все повече използват споразумения за резултати с цел по-голямо насочване на вниманието на институциите към стратегическото планиране и резултатите. **Споразуменията за резултати предоставят гъвкав инструмент, който може да допълни финансирането на базата на формула, тъй като включват както качествени, така и количествени цели, с диференцирани цели за различните институции.** Внимателният подбор на количествени цели и техните показатели гарантира, че механизмът и причинно-следствените връзки, чрез които институцията може да ги постигне, са ясни и че събирането на данни е осъществимо. **Системите, основани на резултати, следва да бъдат сравнително прости,** тъй като ръководещото въздействие на конкретен показател зависи от процента на финансиране, с който той е свързан. Финансирането, свързано със споразумения за резултати, в идеалния случай следва да бъде в **допълнение към съществуващото финансиране.** Ако

² http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups_en.htm

непостигането на целите води до финансови последици, размерът на финансирането **следва да не застрашава финансовата стабилност на институциите.**

Регионалният триъгълник на знанието

Институциите за ВО могат да допринесат за развитието и растежа в своите региони чрез: а) подобряване на иновациите чрез научни изследвания; б) насърчаване на предприемачеството и развитието на бизнеса; в) принос към развитието на човешки капитал и умения; и г) подобряване на екологичните и социалните условия чрез регенериране и културно развитие. За да разработят солиден регионален триъгълник на знанието, **институциите за ВО, промишлеността и местните и регионалните органи следва да определят общите приоритети, които да насочват съвместната работа и действия** и които отчитат потребностите и потенциала на регионите, в които се намират. От значение са приважването на образованието, предоставяно от институциите за ВО, и научните изследвания, развитието и иновациите в съответствие с регионалните нужди, както и **засиленото сътрудничество и обмен на знания между висшето образование, икономиката като цяло и обществото.** За да мобилизират потенциала на институциите за ВО в областта на регионалното развитие, правителствата следва да **осигурят институционална автономия по отношение на финансирането, възнагражденията и имуществото,** да обвържат финансовите стимули с целите и да улеснят публичната отчетност чрез наблюдение и оценка на резултатите.

Интернационализация, мобилност и новопристигнали мигранти

Необходими са всеобхватни стратегии за интернационализация на висшето образование, за да се гарантира, че Европа ще запази позицията си на най-привлекателната дестинация за международните студенти и че за студентите, които остават да учат в собствената си страна, също ще има ползи. Институциите за ВО могат също да изиграят ключова роля за **интеграцията на новопристигналите мигранти,** които обикновено са в трудоспособна възраст, като половината от тях са на възраст под 25 години. Интеграцията им на по-ранен етап може да бъде улеснена чрез: i) бързо действащи системи за признаване на предходното образование, както и адаптирани курсове за повишаване на квалификацията и за осъществяване на преход; ii) интензивни езикови курсове и обучения в областта на културата; iii) информация, съвети и насоки; и iv) разширяване на достъпа до висше образование чрез премахване на ограниченията въз основа на изисквания за пребиваване.

Подобряването на пригодността за заетост

Въпреки че като цяло висшистите намират на пазара на труда по-добра реализация, отколкото връстниците им с по-ниска квалификация, **системите за ВО трябва да гарантират, че студентите получават образование, което да ги подготвя за бъдещите промени.** Правителствата могат да способстват за това, като: а) установят бъдещото търсене на знания и умения; б) осигуряват професионално ориентиране; в) разработват подходящо предлагане във ВО; и г) изграждат връзки между висшето образование и пазара на труда. За да бъде пълноценно предвиждането на бъдещото търсене на умения, следва да се даде приоритет на **прогнозирането на широк спектър от умения и компетентности.**

Разработването на програми в областта на висшето образование и професионалното ориентиране могат да се усъвършенстват чрез предоставянето на обобщени и анонимни данни от проследяване на кариерата на национално равнище. Разработването на подходящи курсове във ВО изисква **преминаването от учебни практики, фокусирани върху учителя,**

към модели на обучение, фокусирани върху студентите, и към **практически подходи за учене, основани на решаването на проблеми**. Правителствата могат да подпомогнат това развитие, като насърчават активното учене, новите начини на учене и преподаване и програмите с кратък курс на обучение, мултидисциплинарните и професионалните бакалавърски степени и професионално ориентираното ВО. **Включването във ВО на ученето в процеса на работа и на универсалните умения** е една от основните мерки за подобряване на процеса на завършване на ВО благодарение на положителното им въздействие върху всички студенти по отношение на мотивация, завършване и пригодност за заетост. Работната група постигна съгласие, че при създаването на политики следва да се търси баланс между това колко е важно институциите за ВО да отговарят на потребностите на пазара на труда и необходимостта да се осигури на студентите всестранно образование с ползи в дългосрочен план и за обществото като цяло.

Подобряване на процеса на завършването на висше образование

Подобряването на процеса на завършване или на успеваемостта е тясно свързано с достъпа до и качеството на висшето образование. **Определянето на ясни цели и приоритети, свързани с достъпа и успеваемостта**, и на взаимно подсилващи се цели създава по-ефективни съчетания от политики. Основаните на конкретни факти политики изискват **измерване на успеваемостта през целия живот на студентите**. Съчетание от национални и институционални системи за проследяване на реализацията на студентите и за проучване на тяхното мнение могат ефективно да подпомогнат с информация процеса на изготвяне на политики. **Резултатите следва да бъдат леснодостъпни** за всички заинтересовани страни чрез публикуване и популяризиране по прозрачен начин.

Правителствата следва да насърчават **всеобхватни и прозрачни системи за развиване на знания и умения, простиращи се от предучилищното до висшето образование и включващи ученето през целия живот**. Предизвикателствата при завършването на висше образование могат да бъдат свързани с подобни предизвикателства в средното образование. Чрез активно сътрудничество с местните училища институциите за ВО могат да повишат стремежите и академичните постижения на потенциалните студенти. Правителствата могат да **използват стимули за финансиране на конкурентна основа, за да се насърчи интересът към ВО на специалните групи и да се отговори на нуждите на „нетрадиционните“ учащи**. Преодоляването на безперспективността в образованието, подобряването на връзките между различните нива и действащи лица и подобряването на признаването на предходно обучение спомагат за **изграждането на функциониращи модели за насърчаване на мобилността в рамките на системата и извън нея**.

РАБОТНА ГРУПА В ОБЛАСТТА НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Работната група в областта на професионалното образование и обучение е разработила **20 ръководни принципа** относно начините за създаване и подпомагане на високоефективните трудови стажове и ученето в процеса на работа. Тези ръководни принципи идват в отговор на четири основни предизвикателства при предлагането на трудови стажове, а именно национално управление и участие на социалните партньори, подкрепа за дружествата, по-специално за МСП, които предлагат трудови стажове, подобряване на привлекателността на програмите за трудови стажове и по-добро професионално ориентиране, както и осигуряването на качество на ученето в процеса на работа. Принципите са илюстрирани с реални примери от участвалите държави, които показват как могат да бъдат въведени някои елементи на схемите за трудови стажове и учене в процеса на работа.

В работната група, председателствана от Комисията, взеха участие представители на държавите — членки на ЕС, страните от ЕАСТ, страните кандидатки, както и организации на социалните партньори на ЕС и на доставчици на ПОО, Cedefop и Европейската фондация за обучение (ETF).

Национално управление и участие на социалните партньори

Правителствата следва да предоставят ясна и последователна правна рамка, позволяваща на партньорите в рамките на трудовите стажове да действат ефективно с взаимни права и задължения (1). „Партньорите в рамките на трудовите стажове“ са стажантът, дружеството, предоставящо трудовия стаж, и професионалното училище или център за професионално обучение. Правната рамка следва да признае на стажантите статута на обучаващи се и да гарантира правото им на висококачествено обучение, развиващо солидни умения, които могат да се използват в различни области.

Повече от всяка друга форма на образование и обучение, трудовите стажове често са уредени с различни закони (за образование, труд, и др.). Поради това следва да се обърне особено внимание на съгласуваността в националните структури. За да бъде ефективно, законодателството следва да защитава правата и отговорностите на основните партньори (доставчици на ПОО, работодатели, стажанти и социални партньори), като същевременно ангажира представителите на работодателите и служителите по въпроси, свързани със съдържанието, оценяването и удостоверяването на трудовия стаж. Ето защо правителствата не следва да се опитват да упражняват микроуправление на трудовите стажове, а по-скоро да създадат съответстваща нормативна рамка.

Националното управление следва да улеснява **структурирания непрекъснат диалог между всички партньори в рамките на трудовите стажове, включващ прозрачен метод за координация и вземане на решения (2)**.

Следва да се обърне внимание и на **засилването на ролята на социалните партньори чрез изграждане на капацитет, създаване на ангажираност и поемане на отговорност за изпълнението (3)**. Ангажираността на социалните партньори е важен компонент от една успешна система за трудови стажове. Социалните партньори могат например да гарантират, че програмите за трудови стажове са високоефективни и че те редовно се преразглеждат с цел да отговарят на нуждите на пазара на труда.

Освен това, за качествени трудови стажове се изисква насърчаването на **системно сътрудничество между училищата или центровете за обучение за ПОО и дружествата (4)**. По-специално, МСП с ограничени административни ресурси могат да имат полза от подобно постоянно сътрудничество и подкрепа, осигурявани чрез партньорствата между бизнеса и образованието на местно равнище.

Трудовите стажове следва да са от полза както за учащите се, така и за дружествата, предоставящи обучение. Много дружества, предоставящи обучение, се ползват от предлагането на стажантски програми, тъй като те могат да осигуряват наличие на хора, обучени да отговарят на специфичните потребности на дружеството. Освен това обучението чрез трудов стаж може да увеличи интереса към обучението и сред другите служители; това създава „култура на обучение“ както в дружеството, така и в сектора. Ето защо е важно управлението **да осигури балансирано поделение на ресурсите и ползите за взаимна изгода на дружествата, доставчиците и учащите (5)**.

Подкрепа за предприятията, по-специално за МСП, предлагащи трудови стажове

Ясната и последователна правна рамка е важна предпоставка, но може да не е достатъчна, за да мотивира предприятията да приемат стажанти. Много предприятия, по-специално МСП, все още смятат приемането на стажанти за тежест заради административните разходи, свързани с назначаването на обучители за стажантите, сътрудничеството с училищата за ПОО и пр. Поради това могат да бъдат необходими **мерки за подкрепа, които правят трудовите стажове по-привлекателни и по-достъпни за МСП (6)**, с цел мотивиране на дружествата да приемат стажанти.

С цел да се гарантира пригодността за заетост на младите хора, съдържанието и предлагането на възможности за трудови стажове следва непрекъснато да се актуализира съобразно нуждите на пазара на труда, като същевременно се отчитат нуждите от умения в рамките на отделните дружества, предоставящи обучение. Това изисква **намирането на точен баланс между специфичните нужди от умения в рамките на дружествата, предоставящи обучение, и пригодността за заетост на стажантите (7)**.

Важно е **фокусирането върху дружества, които нямат предишен опит със стажанти (8)** и които могат да се нуждаят както от финансови, така и от нефинансови мерки за подпомагане.

ПОО, включително трудовите стажове, може също така да играе важна роля по отношение на социалното приобщаване на младите хора в неравностойно положение, които често пъти не са ангажирани с трудова дейност, образование или обучение. Това обаче може да доведе до допълнителни разходи за дружествата, предоставящи такива трудови стажове. Ето защо може да бъде важно да се **подпомагат дружествата, които предлагат трудови стажове за учащи в неравностойно положение (9)**.

В допълнение, може да е от значение **дружествата да бъдат мотивирани и подпомагани, за да определят квалифицирани обучители и наставници на стажантите си (10)**.

Подобряване на привлекателността на програмите за трудови стажове и по-добро професионално ориентиране

Насърчаването на трудовите стажове зависи не само от мотивирането на дружествата, но също и от това младите потенциални стажанти и техните родители да считат ПОО, включително стажовете, за привлекателни в сравнение с други образователни пътеки. Важно е ПОО да не се възприема като „задънена улица“,

затрудняваща възможността за преминаване към други образователни или професионални модели. Поради това е важно да се **насърчава възможността за преминаване от ПОО към други образователни и професионални модели, или обратно (11)**. Тази възможност за преминаване може например да се насърчи чрез предоставяне на завършилите ПОО на официален достъп до висше образование, създаване на преходни програми и/или интегриране на универсалните умения на всички равнища на ПОО.

ПОО, включително трудовите стажове, понастоящем нямат същия статут като общото или академичното образование и често се считат за второкласно образование и обучение в много държави. Това налага **подобряването на имиджа на ПОО и трудовите стажове чрез насърчаване на високи постижения (12)**. Насърчаване на високи постижения означава, че всички заинтересовани страни, участващи в предоставянето на ПОО, в т.ч. трудови стажове (учащи, училища, учители, дружества, предоставящи обучение, и социалните партньори) трябва да се стремят да подобрят имиджа на професионалното си поприще, като правят всичко възможно да придобият висококачествени умения и да ги направят видими за обществеността.

Професионалното ориентиране, което позволява на младите хора да правят добре обоснован избор (13), е важен елемент за подпомагане на младежите в прехода от училище към работа. Професионалното ориентиране е непрекъснат процес, който може да започне на ранен етап в началното училище и да продължи по време на растежа на младите хора и на избора им на образование и професионална реализация. За да се гарантира, че ориентирането е достъпно за младите хора, добро решение би било да се приеме многостранен подход, който съчетава даването на насоки при лично общуване с други форми, като например интернет, горещи линии и т.н.

Дали младите хора смятат ученето за привлекателно и дали завършват образованието си зависи и от връзката им с учители и обучители в областта на ПОО и от тяхната компетентност. С цел да се **увеличи привлекателността на трудовите стажове чрез повишаване на качеството на учителите по ПОО (14)** може следователно да бъде важно професионалните и педагогическите умения на преподавателите и обучаващите в областта на ПОО да бъдат постоянно актуализирани. В допълнение, сътрудничеството между училищата и предприятията е важно, за да се гарантират качествени трудови стажове и подобряването на познанията на учителите в областта на актуалните работни практики, а на обучаващите — по педагогика и дидактика.

Подобряването на привлекателността на професионалното образование и обучение, в т.ч. стажовете, изисква също така промяна в светогледа на младите хора и техните родители, които може би имат остаряло виждане по отношение на ПОО. Оказването на влияние върху такива идеи изисква **повишаване на привлекателността на ПОО и трудовите стажове чрез широк спектър от дейности за повишаване на осведомеността (15)**. Дейностите за повишаване на осведомеността, като например „изпробването“ на дадена работа или наблюдението на работното място („job shadowing“), могат да помогнат на младите хора да направят правилния избор на образование и кариера. Същевременно дейностите за повишаване на осведомеността могат да надвият съществуващите стереотипи и предразсъдъци относно ПОО и трудовите стажове. За да бъдат ефективни, дейностите за повишаване на осведомеността следва да бъдат проведени както на национално, така и на отраслово равнище и да включват социалните партньори.

Осигуряване на качество на ученето в процеса на работа

Осигуряването на качество на ПОО е основен акцент в европейското сътрудничество в продължение на повече от десетилетие. Неотдавна качеството на ученето в процеса на работа също така бе изведено на преден план. Ученето в процеса на работа изисква **ясна рамка за осигуряване на качество на трудовия стаж на**

равнище система, доставчик и предприятие, която гарантира системна обратна връзка (16). Следва да бъдат договорени условия за осигуряване на качеството на трудовите стажове на всички равнища (лица, които създават политики, представители на промишлеността, доставчици на ПОО) и да се определят ясни роли и отговорности за различните партньори, както и механизми за сътрудничество. Въпреки това съществуването на правни и технически договорености само по себе си не може да гарантира качеството на ученето в процеса на работа.

Ключов момент е системите и институциите да бъдат в състояние да се приспособят към промените. Управлението следва да въведе механизми, **гарантиращи, че съдържанието на програмите за ПОО откликва на променящите се нужди от умения в предприятията и обществото (17).** Това може да изисква систематичен, основан на факти подход в политиката в областта на ПОО с редовни прогнози за потребностите от умения и с оценки на реформите и пилотните проекти в ПОО.

Качеството изисква и **изграждането на взаимно доверие и уважение чрез редовно сътрудничество между партньорите в рамките на трудовите стажове на всички равнища (18).** На местно равнище например сътрудничеството може да включва заключителни изпити за стажантите, проведени съвместно от учителите в дружеството, преподавателите и представители на професионалната общност, за да се осигури съгласуваност между обучението, предоставено от училището и дружеството. На национално равнище то може да включва диалог между участващите държавни органи.

Осигуряването на справедлива, валидна и реална оценка на учебните резултати (19) е важен елемент за осигуряване на качество на ученето в процеса на работа. Тъй като ученето може да се осъществява в различни учебни среди, учебните резултати следва да послужат като обща отправна точка за оценка. Освен това оценяването следва да се извърши в ситуация, която е част от реалното трудово ежедневие или е сходна с него, за да бъде колкото е възможно по-реалистично. Квалификацията и обучението на оценителите също е важен аспект при гарантирането на качеството на оценяването.

За да се гарантира качеството на обучението в рамките на дружеството, важно е да се **подпомогне непрекъснатото професионално развитие на учителите в дружествата и да се подобрят техните условия на труд (20).** Националното признаване на квалификациите на учителите следва да се насърчи. Следва обаче да се избягва висока степен на регулиране на учителите в рамките на дружествата, тъй като това може да накара квалифицираните работници да се откажат да станат учители в дружества.

Високоэффективни трудови стажове и учене в процеса на работа: 20 ръководни принципа

Национално управление и участие на социалните партньори

- **Принцип 1:** Ясна и последователна правна рамка, позволяваща на партньорите в рамките на трудовите стажове да действат ефективно и гарантираща им взаимни права и задължения
- **Принцип 2:** Структуриран непрекъснат диалог между всички партньори в рамките на трудовите стажове, включващ прозрачен метод за координация и вземане на решения
- **Принцип 3:** Засилване на ролята на социалните партньори чрез изграждане на капацитет, създаване на ангажираност и поемане на отговорност за изпълнението
- **Принцип 4:** Системно сътрудничество между училищата или центровете за обучение за ПОО и дружествата
- **Принцип 5:** Поделяне на ресурсите и ползите за взаимна изгода на дружествата, доставчиците на ПОО и учащите

Подкрепа за предприятията, по-специално за МСП, предлагащи трудови стажове

- **Принцип 6:** Мерки за подкрепа, които правят трудовите стажове по-привлекателни и по-достъпни за МСП
- **Принцип 7:** Намиране на точен баланс между специфичните нужди от умения в рамките на дружествата, предоставящи обучение, и общата нужда от подобряване на пригодността за заетост на стажантите
- **Принцип 8:** Фокусиране върху дружества, които нямат предишен опит със стажанти
- **Принцип 9:** Подпомагане на дружествата, които предлагат трудови стажове за учащи в неравностойно положение
- **Принцип 10:** Мотивиране и подпомагане на дружествата, за да определят квалифицирани обучители и наставници

Подобряване на привлекателността на програмите за трудови стажове и по-добро професионално ориентиране

- **Принцип 11:** Насърчаване на възможността за преминаване от ПОО към други образователни и професионални модели, или обратно
- **Принцип 12:** Подобряване на имиджа на ПОО и трудовите стажове чрез насърчаване на високи постижения
- **Принцип 13:** Професионално ориентиране, което позволява на младите хора да правят добре обоснован избор
- **Принцип 14:** Увеличаване на привлекателността на трудовите стажове чрез повишаване на качеството на учителите по ПОО
- **Принцип 15:** Повишаване на привлекателността на ПОО и трудовите стажове чрез широк спектър от дейности за повишаване на осведомеността

Осигуряване на качество на ученето в процеса на работа

- **Принцип 16:** Предоставяне на ясна рамка за осигуряване на качество на трудовия стаж на равнище система, доставчик и предприятие, която гарантира системна обратна връзка
- **Принцип 17:** Гарантиране, че съдържанието на програмите за ПОО откликва на променящите се нужди от умения в предприятията и обществото
- **Принцип 18:** Изграждане на взаимно доверие и уважение чрез редовно сътрудничество между партньорите в рамките на трудовите стажове
- **Принцип 19:** Осигуряване на справедлива, валидна и реална оценка на учебните резултати
- **Принцип 20:** Подпомагане на непрекъснатото професионално развитие на обучителите в дружествата и подобряване на техните условия на труд

РАБОТНА ГРУПА ПО ВЪПРОСИТЕ НА УЧЕНОТО ЗА ВЪЗРАСТНИ

Работната група по въпросите на ученето за възрастни, основаваща се на дейности за партньорско обучение, разработи въз основа на две проучвания някои ключови послания и препоръки относно политиките, които имат за цел: увеличаване на основните умения на възрастните, развитие на уменията им в областта на ИКТ и подобряване на ефикасността, резултатността и съгласуваността на политиките.

Ученето за възрастни може да подобри живота и икономиката.

Ученето за възрастни е от полза за отделните лица, дружествата и обществото. Възрастните, които продължават да учат, печелят повече, по-лесно намират работа, радват се на по-добро здраве и са по-активни граждани. Ученето за възрастни подобрява резултатите в областта на иновациите, производителността, рентабилността и мотивацията на служителите в дружествата. То спомага за подобряване на икономическата конкурентоспособност на държавата и на растежа.

Високият брой хора със слаби основни умения представлява основно предизвикателство за обществото. Твърде малко възрастни имат достъп до учене за възрастни. ЕС е далеч от постигането на своята цел от 15 % участие на възрастни в ученето до 2020 г.

Необходим е сериозен стимул за повишаване на основните умения на възрастните.

Основните умения на възрастните включват четене, писане, устна езикова и математическа грамотност и цифрови умения. Подобряването на тези умения може да даде тласък на личностното развитие и възможностите за заетост, както и на икономическата конкурентоспособност на нациите. Образованието в областта на основните умения може да намали социалното неравенство, да подобри приобщаването, сближаването и активното гражданство, а също и да окаже положително влияние върху психичното и физическото здраве.

Всички държави — членки на ЕС, трябва да подпомогнат много повече възрастни граждани да подобрят основните си умения, необходими, за да просперира в съвременното общество.

Държавите членки се нуждаят от проактивни политики за подобряване на възможностите и стимулите за гражданите си и за улесняване на интегрирането на възрастните мигранти и бежанците.

Необходими са по-добри контакти и сътрудничество за насърчаване на участието на възрастни в ученето, което може да доведе до тяхното приобщаване.

По-ефективните и целенасочени информационни стратегии на национално и регионално равнище и на равнището на предоставящите възможности за учене за възрастни могат да повишат осведомеността относно недостига на основни умения и да увеличат личната мотивация на възрастните за подобряване на уменията им.

Държавите членки следва да осигуряват висококачествени и целенасочени възможности за учене и да стимулират търсенето на формални, неформални и самостоятелни форми на обучение за придобиване на основни познания.

Предоставянето на тези възможности следва също да бъде част от услугите, предоставяни на безработните възрастни; обучението и повишаването на квалификацията са най-ефективни, когато участието в тях е доброволно.

Много възрастни са мотивирани да учат заради намиране на работа и **програмите за основни умения на работното място са от полза както на служителите, така и на работодателите**. Държавите членки следва да работят в тясно сътрудничество с работодателите и синдикатите за увеличаване на броя и обхвата на програмите за основни умения на работното място.

Висококачествените програми са от съществено значение за подобряването на уменията на възрастните на национално равнище

Образованието в областта на основните умения на възрастните изисква специфични за възрастните методи на преподаване и висококачествени учебни програми, които включват автентични материали от всички области на ежедневието.

Държавите членки следва да разработят стратегии за първоначална, текуща и заключителна оценка и самооценка, които да мотивират възрастните и да ги подпомагат в процеса на учене.

Преподаването на основни умения за възрастни е работа, изпълнена с предизвикателства, за която се изисква специализирано обучение. За тази цел държавите членки трябва да осигурят обучители с привлекателни перспективи за кариера и подходящи условия на заетост, както и висококачествено първоначално обучение и достъп до непрекъснато професионално развитие с акцент върху специфични за възрастните педагогически стратегии и теми.

Възрастните учащи, които се нуждаят от подобряване на основните си умения, често имат нужда от допълнителна подкрепа, за да завършат своето обучение, като например специализирани услуги за ориентиране, ясно определена посока, която да следват, и възможности за акредитиране и сертифициране на предишното им образование. Ефективната подкрепа увеличава вероятността възрастните да предприемат следващата стъпка нагоре.

За насърчаване на участието и постоянството е необходимо програмите да се предлагат възможно най-близо до мястото, където хората живеят. Следва също да се предостави практическа подкрепа по въпроси като таксите за обучение, пътните разходи, детските заведения и отпуските от работа. Програмите следва да предоставят възможност включването в тях да може да бъде продължено след известен период на отсъствие.

Понастоящем всички възрастни се нуждаят от цифрови умения.

Възрастните учащи се нуждаят не само от по-добра грамотност, а и от по-добра *цифрова* грамотност. **В Европа е налице все по-голямо разделение въз основа на цифровите умения на гражданите.** Уменията в областта на цифровите технологии са основни умения. Въпреки това много от възрастните нямат необходимите умения, за да живеят и работят във все по-цифровизираните ни общество и пазар на труда. Те не са в състояние да се възползват напълно от възможностите, предлагани от цифровите медии, и в бъдеще рискуват изключване в още по-голяма степен, тъй като все повече информация и услуги се предлагат онлайн.

Цифровите ресурси трябва да се използват по-широко в сектора на образованието за възрастни.

ИКТ могат и следва да играят по-важна роля при придобиването на грамотност. **Мобилните устройства, отворените образователни ресурси (ООР) и социалните медии имат огромен потенциал за разширяване на достъпа до обучение за възрастни.** Те могат да подпомогнат самостоятелното учене при възрастните и да подобрят възможностите за формално и неформално образование. Въпреки това потенциалът на ИКТ в ученето за възрастни понастоящем не е напълно оползотворен. Учащите се следва да имат право да придобиват безплатно основни цифрови умения. Нужни са информационни дейности за включване на труднодостъпните групи. Програмите следва да се изготвят така, че да интегрират ИКТ в развиването на езиковата и математическа грамотност на възрастните.

„Революцията на ООР“ обещава предоставянето на висококачествени образователни ресурси за всички, по всяко време и навсякъде, на относително ниска цена. Въпреки това неотдавнашно проучване на Европейската комисия³ показва, че в много държави — членки на ЕС, тази революция не е застигнала сектора на ученето за възрастни. Ако държавите членки разчитат само на постепенен и пазарно ориентиран напредък за справяне с това предизвикателство, учебният потенциал на ИКТ ще остане до голяма степен неизползван; ето защо са необходими широкомащабни инициативи в областта на политиката, за да се преодолее недостатъчната инфраструктура на ИКТ в областта на ученето за възрастни.

Политиките в областта на ИКТ следва да осигурят добър баланс между четири елемента:

- ясна визия за насърчаване на цифровите умения на възрастните и оползотворяване на цифровия потенциал;
- осигуряване на достъп до висококачествени учебни ресурси;
- всеобхватни програми в подкрепа на преподавателите на възрастни при актуализиране на техните умения и ефективното използване на ИКТ; както и
- иновативни подходи за осигуряване на достатъчно инвестиции в инфраструктура и оборудване.

Политиката в областта на ученето за възрастни трябва да бъде съгласувана и координирана.

Стратегически дългосрочен акцент върху устойчивото предоставяне на учене за възрастни, със силно управление и системен подход за подобряване на основните умения на национално равнище, ще бъде от полза за широк кръг области на политиката. Също така той ще осигури значителна възвръщаемост на инвестициите под формата на намалени социални разходи и по-богата и динамична икономика. Краткосрочните и нискокачествени програми за учене за възрастни са неефективни, в т.ч. и от икономическа гледна точка.

Ученето за възрастни е сложна област на политиката. Тя има съществен принос към много други политики (напр. икономика, здравеопазване, семейство и т.н.). Отговорността за политиката за учене за възрастни често е разделена между няколко министерства и агенции (напр. образование, обучение, миграция, правосъдие...) и няколко равнища в разработването на политики (общинско, регионално, национално). Тази споделена отговорност често води до ситуация, при която политиката за учене за възрастни е фрагментирана, а нейната ефективност страда от недостатъчна координация.

³ Възрастните учащи в цифрова учебна среда (ЕАС-2013-0563)

Предоставянето на обучение за възрастни се осъществява от широк спектър от организации — правителството, частния сектор и организации от третия сектор. Поради това ефективността на политиката за учене за възрастни и предоставянето на такова учене като цяло често се подкопава от липсата на координация между тези многобройни организации, което води до разпокъсано и непоследователно предоставяне.

Подобряването на основните умения ще донесе важни ползи в много области на политиката. Ефективните политики изискват тясно сътрудничество, наред с другото, между министерствата на образованието, заетостта, социалната политика, търговията и здравеопазването, както и социалните партньори и гражданското общество. Сътрудничеството между различните области на политиката трябва да бъде подобро във всички държави членки. То е от решаващо значение за осъществяването на ефективни информационни стратегии, насочени към онези групи възрастни, до които е най-трудно да се достигне.

Държавите членки трябва да гарантират, че политиките за ученето за възрастни са последователни във времето, т.е. основани са на дългосрочна стратегическа визия, но остават достатъчно гъвкави, за да са в състояние да отговорят на новите предизвикателства, като например бежанската криза, и да се коригират въз основа на обратната информация, която се получава от потребителите и чрез мониторинг.

Политиките за учене за възрастни трябва да се основават на факти и подходящ мониторинг.

Изборът на реформи в политиките за учене за възрастни трябва да се основава на солидни доказателства, посочващи най-ефективните практики и интервенции. Чрез инвестиране в научни изследвания относно това кои дейности са най-резултатни и чрез наблюдение на въздействието на политиките си държавите могат да направят предоставянето по-ефективно и по-икономично в дългосрочен план. Работната група по линия на „Образование и обучение 2020“ по въпросите на ученето за възрастни е допринесла за разработването на рамка, която да насочва създателите на политики при вземането на решения по политиките в сектора на ученето за възрастни.

РАБОТНА ГРУПА ОТНОСНО УНИВЕРСАЛНИТЕ УМЕНИЯ

Работната група относно универсалните умения допринесе за **въвеждането на общата референтна рамка на ЕС за компетентност в областта на езиците и на цифровите технологии**, както и за изготвянето на предстояща рамка за предприемаческите умения.

Универсални умения, свързани с пригодността за заетост, иновациите и активното гражданство

Необходимите умения през 21-ви век са се променили значително заради все по-глобалното ни общество, в което знанията стават неразривно свързани. Наред с основните умения, все по-голямо значение добиват универсалните умения като например предприемачество, разрешаване на проблеми, критично мислене и компетентности в областта на цифровите технологии, в съответствие с препоръката за ключовите умения от 2006 г. **Универсалните умения са от съществено значение за пригодността за заетост, иновациите и активното гражданство.**

При все това тези умения все още не са толкова добре интегрирани във формалното образование и обучение и често се придобиват чрез неформално и самостоятелно учене. Следователно те са **трудни за определяне, оценка и валидиране и не е лесно да се преподават и да се усвояват**. Учебните програми за образование и обучение и свързаните с тях учебни резултати следва да обхващат тези умения.

Работната група разгледа тези предизвикателства. Акцентът беше поставен върху **инструменти, които да улеснят преподаването, ученето, оценяването и документирането** на някои от тези универсални умения. Групата допринесе за разработването и дискусиите по **общите референтни рамки за компетентност в областта на езиците, цифровите и предприемаческите умения.**

Макар че първоначално мандатът на работната група беше да се разгледат взаимодействията и преносимостта между универсалните умения, въпросите, характеризиращи тези умения, не бяха обсъдени поради липса на хоризонтален подход при изготвянето на компетенциите на национално равнище. Това би могло да бъде част от бъдещата работа.

Подобряване на резултатите при преподаването и изучаването на чужди езици

Благодарение на извършения по-рано преглед и сравнителен анализ на езиците в образованието и обучението, държавите членки постигнаха съгласие относно основните предизвикателства, както и относно ролята на **Общата европейска референтна рамка за езиците (CEFR) на Съвета на Европа**⁴ за справяне с тези предизвикателства.

Основните заключения са следните:

- Необходимо е **политиката на многоезичие да се пренасочи** върху преподаването и изучаването на чужди езици въз основа на по-добро разбиране на принципите на CEFR;

⁴ http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_en.asp

- Съществува възможност за **продължаващо обучение за практикуващи** чрез проекта RELANG⁵ — сътрудничество между Европейската комисия и Европейския център за съвременни езици;
- Следва да се търси и насърчава **по-добро разпространение и прилагане на принципите на CEFR**, по-специално в изготвянето на учебните програми, обучението на преподавателите и оценяването;
- Следва да се наблегне повече на **самооценката и текущата оценка**, като се помогне на учащите се и на преподавателите да насочват по-добре непрекъснатото придобиване на езикови компетентности
- **Универсалните езикови способности и езиковите способности, намиращи приложение в различни области**, могат да се използват по-добре, като се доразвиват вече придобитите умения за подобряване на лингвистичния репертоар;
- Следва редовно да се извършва съпоставка на изучаването и преподаването на езици с **реалните нужди на пазара на труда**, очакванията на учащите, работодателите и институциите, предоставящи висше образование/продължаващо обучение;
- Когато е възможно, следва да се насърчава засиленото използване на нивата на CEFR като инструмент за прозрачност в издаваните от училищата сертификати, обявите за работа, трудовите автобиографии и т.н. чрез използването на **езиковото досие „Европас“**.

Референтна рамка на ЕС за компетентност в областта на цифровите технологии

Умението за ползване на цифрови технологии е нещо повече от функционални умения в областта на ИКТ; то включва критично, творческо и съвместно използване на ИКТ.

С цел да се постигне общо разбиране на компетентностите в областта на цифровите технологии това умение бе разделено на „съставни части“. Целта бе да се оформи референтна рамка на компетентностите.

Европейската рамка за компетентност в областта на цифровите технологии на гражданите (DIGCOMP) вече е налична⁶ и очертава пет области: обработка на информация, комуникация, създаване на съдържание, безопасност и разрешаване на проблеми, които обединяват 21 компетентности, свързани със знанията, уменията и нагласите.

На тази основа могат да се разработят инструменти за самооценка за учащи и граждани чрез дескриптори за различните нива на умения⁷ с подкрепата на множество заинтересовани страни (доставчици на образование и обучение, служби по заетостта, центрове за професионално ориентиране, предприятия, социални партньори и създатели на политики). **Инструментите за самооценка дават възможност на всеки гражданин да измери придобитите от него знания, компетентности и умения и да види какво му липсва, за да продължи обучението си и/или да намери работа.**

Референтната рамка на ЕС за компетентност в областта на цифровите технологии предлага дескриптори за учебните резултати за три нива на умения (в автобиографията „Европас“) и осем нива на умения във връзка с нуждите на потребителите за други цели (самооценка, разработване на учебни програми, оценка на уменията и др.).

⁵ <http://relang.ecml.at/>

⁶ <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>

⁷ Вж. по-конкретно стр. 14 от доклада DIGCOMP

Степента на възприемане на DIGCOMP от страна на държавите членки показва ползата от нея⁸.

Развиване на предприемаческата компетентност на гражданите

В цяла Европа има множество интересни инициативи за включване на обучение по предприемачество във формалното и неформалното образование. Съществуват обаче значителни разлики между отделните страни и дори между отделните училища. Едно от предизвикателствата е свързано с различното разбиране на това какво представлява обучението по предприемачество – от разбиране в тесния смисъл с акцент върху създаването на предприятия до по-широк подход, включващ творчество, поемане на риск и новаторство.

С цел да се подкрепи развитието на обучението по предприемачество и приноса му към универсалните умения беше постигнато съгласие относно работно определение на предприемачеството:

„Предприемачеството представлява предприемане на действие в зависимост от възможностите и идеите и превръщането им в стойност за други хора. Така създадената стойност може да бъде финансова, културна или социална“.

След консултации с над 200 заинтересовани страни (включително експерти от работната група) беше разработена **Европейска концептуална рамка за предприемачески умения (ENTRECOMP)**, която ще бъде на разположение през юни 2016 г. Тя се основава на три области на компетентност и 13 компетентности с дескриптори за всяка от тях.

Придружена е от признат от ЕС въпросник за самооценка в помощ на учителите, дружествата и физическите лица при оценяване на тяхното ниво на предприемачески умения.

Освен това бе постигнато съгласие, че е нужен обмен на добри практики между държавите членки, какъвто бе случаят в контекста на експерименталните инициативи в областта на политиката или на проекта „Предприемачество 360“⁹. Добри практики са предоставени и на портала за училищно образование (School Education Gateway)¹⁰.

⁸ Вж. картата: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/implementation?search>

⁹ <http://www.oecd.org/site/entrepreneurship360/home/>

¹⁰ <http://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/index.htm>

РАБОТНА ГРУПА ЗА ЦИФРОВО И ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЕ

Работната група по линия на „Образование и обучение 2020“ за цифрово и онлайн обучение анализира резултатите от научните изследвания, обмени добри практики и разработи методики и инструменти за повишаване на качеството и увеличаване на участието в цифровото обучение и обучението онлайн.

Референтна рамка в помощ на образователните институции при разработването на иновативна и отворена учебна среда

При цифровите технологии в областта на образованието е постигната висока степен на зрялост; подходящата инфраструктура, устройствата, инструментите/софтуера и съдържанието са все по-широко достъпни и използвани. При все това навлизането на цифровите технологии и онлайн обучението остава неравномерно в отделните държави членки. Институционалното ръководство, компетентностите на учителите и недостатъчно съгласуваните политически рамки продължават да са важни пречки пред това навлизане.

Сред създателите на политики и практикуващите е налице общото разбиране, че **за оптималното използване на технологиите за цифрово и онлайн обучение за образователни цели е необходим цялостен подход**. Референтната рамка „**Образователната организация с компетентност в областта на цифровите технологии**“, разработена в рамките на работната група съвместно с Института за перспективни технологични изследвания (IPTS)¹¹, ще помогне на образователните организации да придобият повече компетентност в областта на цифровите технологии. Тя включва шест основни области за институционални промени: **ръководство и управление; практики на преподаване и учене и професионално развитие; съдържание и учебни планове; сътрудничество и изграждане на мрежи от контакти; оценка; инфраструктури**.

Осигуряване на качество за иновативна и отворена учебна среда

Осигуряването на качеството за иновативна и отворена учебна среда беше разгледано на специално организирана за целта среща за обмен на опит между партньори. Интегрирането в образованието на цифрово и онлайн обучение повдига нови въпроси и предизвикателства по отношение на осигуряване на качеството най-малко от три гледни точки: на учащия, на преподавателя и на институцията. Липсват **ясни и изчерпателни насоки** за осигуряване на качество. Такива насоки биха могли:

- да насърчават развитието на образователни организации с компетентност в областта на цифровите технологии, както и компетентностите на преподавателите и учащите в тази област;
- да позволят на практикуващите да оценят различните аспекти на качеството на цифровото обучение и обучението онлайн и да насърчат използването на висококачествени цифрови и отворени образователни ресурси;
- да подпомогнат учащите в развиване на способността за критична и независима оценка на качеството на цифровите материали и материалите онлайн.

¹¹ Институтът за перспективни технологични изследвания е част от Съвместния изследователски център на Комисията

Създаване и включване на цифрово съдържание на всички равнища на образованието

Достъпните и висококачествени образователни ресурси със свободен достъп могат да спомогнат за трансформирането на настоящите практики за образование и обучение в по-отворено и индивидуализирано учене. Нужни са повече усилия за подобряване на използваемостта на съществуващите платформи чрез **широкомащабни пилотни проекти**. Тези пилотни проекти ще ни помогнат да придобием и по-добра представа за това как преподавателите използват отворените образователни ресурси.

Езиковите бариери остават пречка за по-нататъшно европейско сътрудничество в областта на образователните ресурси със свободен достъп, особено в училищното образование. Освен това различията в учебните програми затрудняват разработването на таксономии и качествени показатели, които могат да бъдат разбрани и използвани по еднакъв начин.

Учебните програми с прецизно картиране на ресурсите могат да бъдат от полза за трансграничното използване на ресурси и да подпомогнат навлизането на разнообразни цифрови учебни материали.

И накрая, в държавите с ограничен брой потребители на образователни ресурси със свободен достъп може да бъде трудно да се определи устойчив модел за тези ресурси. Проучването на **устойчиви модели за междудържавно сътрудничество в областта на образователните ресурси със свободен достъп** би могло да се окаже полезно.

Подобрен достъп до хранилищата с отворени образователни ресурси

Липсата на съгласувани метаданни и общоприети таксономии за образователните ресурси е пречка за навлизането на отворените образователни ресурси, тъй като така е по-трудно за преподавателите да оценят качеството и уместността на ресурсите за своите нужди.

В бъдещите усилия за насърчаване на отворените образователни ресурси следва да се вземат предвид аспектите на осигуряването на качеството, както и стандартизацията на таксономията и метаданните. **Съгласуването на минимални стандарти за метаданните би могло да подобри използването на отворените образователни ресурси и на други цифрови учебни материали.**

Повече яснота относно авторското право

Съществуващата рамка за авторските права е твърде сложна за образователните специалисти¹². Настоящата законодателна рамка има също така тенденцията да привилегирова аналоговите пред дигиталните практики. **Опростяването и яснотата следва да бъдат ръководни принципи за текущото преразглеждане на настоящата европейска рамка за авторското право и националното транспониране.**

Предизвикателствата, пред които са изправени практикуващите в областта на образованието и обучението в контекста на настоящата рамка, са такива, че често се изискват специализирани юридически познания. **Създаването на звена за контакт, предоставящи на преподавателите консултации във връзка с авторските права за цифрово и онлайн обучение, би могло да допринесе за преодоляване на пречките пред използването му.**

¹² [Creative Commons](#) представлява de facto стандарт за лицензиране на отворени образователни ресурси.

Идентифицирани са важни тенденции в цифровото обучение и онлайн обучението

Основните тенденции са:

Мобилните технологии и по-бързият достъп до интернет доведоха до **нови хибридни учебни форми, които съчетават формалното, неформалното и самостоятелното учене.**

Образователните системи вече са отворени за нови участници¹³, а преподавателите и учащите се могат да изградят солидни и приобщаващи общности, предоставящи обогатяващ опит.

Повсеместното присъствие на **социалните медии и цифровите технологии в цялото общество показва необходимост от това образователните институции да отворят учебната среда** с цел да се подкрепи пригодността за заетост и активното гражданско участие.

Цифровите ресурси и образователните ресурси със свободен достъп могат да бъдат използвани, споделяни и адаптирани за различни контексти на обучение, което **позволява на учащите да вземат участие в създаването на учебни материали и да превърнат ученето в по-автентично преживяване.**

Данните, получени от дейността онлайн, могат да се използват за **персонализиране на ученето, преподаването и оценката** (аналитика на ученето). Понастоящем има твърде малко европейски научни изследвания относно аналитиката на ученето, които да насочват политиката и практиката, включително по въпроси като защитата и неприкосновеността на личните данни.

Основните послания на работната група

Участието в **иновациите изисква цялостен подход** и участието на заинтересованите страни на всички равнища на образователната система. Отварянето и обновяването на учебната среда имат много измерения и надхвърлят използването на цифровите технологии.

Нови партньорства и методи на сътрудничество между институциите и отвъд границите са възможни и следва да бъдат насърчавани.

Персонализираното учене, основано на цифровите технологии, може да доведе до значителни подобрения в учебните резултати.

Компетентностите в областта на цифровите технологии и придобиването на умения не могат да бъдат отделени от начина, по който са организирани учебните процеси и по който учебните програми се прилагат като педагогически практики.

Използването на цифровите технологии ще означава събирането на все по-голямо количество данни, свързани с учебните процеси. Такава „аналитика на ученето“ има значителен потенциал за персонализиране и подобряване на ученето. Въпреки това **аналитиката на ученето повдига въпроси във връзка със защитата на данните и неприкосновеността на личния живот,** които трябва да бъдат обмислени. Европейските научни изследвания за подпомагане на разработването на основани на факти политики следва да бъдат подкрепяни в по-голяма степен.

¹³ Това е основното послание от съобщението относно „Отваряне на образованието“. [COM/2013/0654 final](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/com_m2013_0654).